

Aalto University
School of Science

Liiketoimintamallien kehittäminen kilpailuedun lähteeksi

*Otto Mäkelä, tutkijatohtori, TkT, KM
Tuotantotalouden laitos*

Tavoitteena löytää vastauksia kysymyksiin:

- Miten liiketoiminnan johtamisen ajattelutavat, menetelmät ja välineet ovat muuttumassa ja/tai niiden tulisi muuttua tietoon perustuvassa tulevaisuuden liiketoimintaympäristössä?
- Miten tutkimuksen ja konsultoinnin tulisi nykyistä monimuotoisemmin tukea meneillään olevaa liiketoiminnan muodonmuutosta ja suomalaisten yritysten kilpailukykyä?

Sisältö

1. Miksi liiketoimintamallien tutkiminen ja kehittäminen on tärkeää?
2. Liiketoimintamalli käsitteenä
 - Old wine in new bottle?
3. Liiketoimintamallin soveltaminen
 - Caseja toimialojen muutoksesta
 - Erilaisten liiketoimintamallien hyödyntäminen samanaikaisesti
4. Kohti parempaa kilpailukykyä
 - Liiketoimintamallien kehittäminen dynaamiseksi kyvykkyudeksi
 - Liiketoiminnan kehittäjille pohdittavaksi

Liiketoimintamallien tutkiminen ja kehittäminen

Miksi liiketoimintamallien tutkiminen ja kehittäminen on tärkeää?

- **Liiketoiminnan kehittämistarve kahdesta näkökulmasta**
 1. Nykyisen liiketoiminnan kuvaaminen ja siten liiketoimintaprosessien parantaminen → operatiivisen *tehokkuuden* lisääminen
 2. *Innovaatioiden luominen ja kaupallistaminen* → tarvitaan viitekehys, jotta voidaan kuvata innovaatioidea sijoittajille, työntekijöille, kumppaneille, yhteiskunnallisille päätöksentekijöille...
- **Yhteistä asiantuntevien yksilöiden tiedon ja osaamisen hyödyntäminen liiketoiminnan kehittämiseksi**
 - Miten jäsentää kerättävää tietoa ja edistää tiedon jakamista asiantuntijoiden välillä tarjoomien kehittämiseksi?

Liiketoimintamallin käsite

Liiketoimintamalli

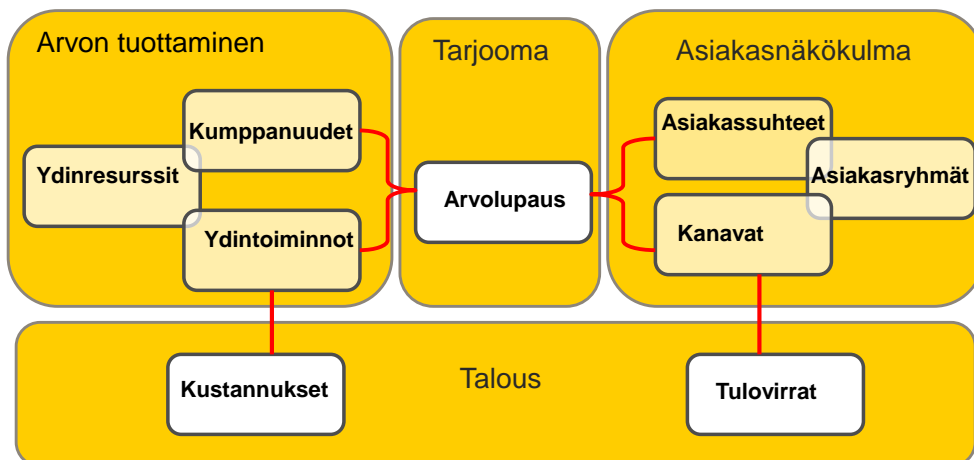
- Liiketoimintamalleista alettiin keskustella vuosituhanteen vaihteessa Internetin yleistyessä kaupankäyntikanavana
 - Internet mahdollisti uusia tapoja *luoda* ja *toimittaa arvoa asiakkaille*
 - Se tarjosi myös uudenlaisia tapoja *toteuttaa* liiketoimintaa ja uudenlaisia *ansainnan* mahdollisuuksia
- Sittenkin liiketoimintamalleista on keskusteltu erityisesti innovaatiotutkimuksessa ja strategiatutkimuksessa
- Kuitenkaan käsitteellä ei ole ollut vakiintunutta määritelmää

*“**Liiketoimintamalli** on empiirinen käsite, joka mahdollistaa liiketoimintalogiikan kuvaamisen ja sen viestimisen yrityksen yksiköiden ja yksilöiden välillä sekä muille organisaatioille kokonaisvaltaisesta näkökulmasta, joka käsittää **arvolupauksen, keinot** arvolupauksen realisoimiseksi, **asiakasulottuvuuden ja taloudelliset tekijät.**”*

KUMPPA- NUUDET	YDIN- TOIMINNOT	ARVOLUPAUS/ TARJOOMA	ASIAKAS- SUHTEET	ASIAKAS- RYHMÄT
Kuvaus liiketoimintamallin toteuttamisessa tarvittavista kumppaneista.	Kuvaus tärkeimmistä toiminnoista liiketoimintamallin toteuttamiseksi.	Kuvaus yrityksen tarjoamista tuotteista/ palveluista, jotka luovat arvoa asiakkaille.	Kuvaus yrityksen asiakassuhteiden ominaisuuksista.	Kuvaus erilaisista kuluttaja- ja/tai yritysasiakkaista, joille yritys luo arvoa.
	YDINRESURSSIT		Kuvaus keskeisimmistä liiketoimintamallin toteuttamisessa vaadittavista voimavaroista.	
KUSTANNUKSET		TULOVIRRAT		
Kuvaus liiketoimintamallin toteuttamisesta aiheutuvista kustannuksista.		Kuvaus liiketoimintamallin mahdollistamista tuloista ja niiden jakautumisesta asiakasryhmittäin.		

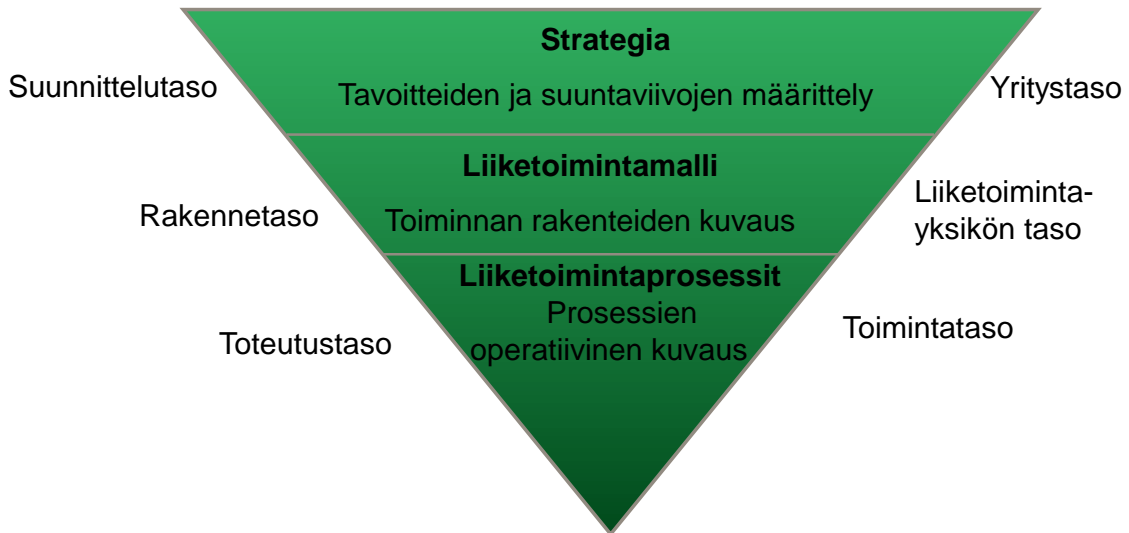
Muokattu "Business Model Canvas", Osterwalder & Pigneur, 2010; Osterwalder, Pigneur & Tucci, 2005; Osterwalder, 2004

Liiketoimintamalli on systeminen

Mäkelä 2015; Mäkelä ja Lehtonen 2011, mukailien Osterwalder ja Pigneur 2010

Liiketoimintamalli, strategia ja prosessit

Old wine in new bottle?

- **Richard Normannin** *liikeidean* käsite vuodelta 1975 on lähellä liiketoimintamallia:
 - Liikeidea sisältää käsityksen markkinoista, yrityksen roolista ympäristössään ja *toimintatavasta*, jolla *ansainta* toimialalla varmennetaan
 - Liikeideaa kuvattaessa tarvitaan ymmärrys *resursseista*, markkina-alueesta ja *tuotteista tai palveluista*, joita kyseiselle markkina-alueelle tarjotaan
 - Liikeidea keskittyy *yrityksen* näkökulmaan
 - Liiketoimintamalli on vastaavasti sekä *yrityksen* että *toimialan* logiikan kuvauksen väline

Liiketoimintamallin soveltaminen

Caseja

1. Tuotokeskeisen yrityksen kehittyminen palvelukeskeiseksi
2. Massapalveluista asiantuntijapalveluiden tarjoajaksi
3. Palvelukonseptin kansainvälistäminen

Mitä liiketoimintamalli paljasti?

Case 1: Tuotteiden tarjoajasta palvelutarjoajaksi	Case 2: Massapalveluista asiantuntijapalveluiden tarjoajaksi	Case 3: Palvelukonseptin kansainvälistäminen
- Liiketoimintamallia ei tunnisteta, erityisesti palveluissa - Eri funktioiden välinen tiedonvaihto riittämätöntä - Kriittinen tieto muutamilla henkilöillä	- Ei kokonaisvaltaista tai jaettua käsitystä liiketoimintamallista - Tiedon jakamista yksilöiden ja tiimien välillä, ei läpi organisaation - Ei muodollisia tiedon jakamisen prosesseja	- Kohdemarkkinan toimintalogiikan kuvauksen ja arvion mallin soveltuvuudesta - Tarve kehittää työkaluja asiantuntijoiden tiedon jakamiseen ja asiakkaista käytävän keskustelun tueksi toimipisteiden välille

Erilaisten liiketoimintamallien hyödyntäminen samanaikaisesti

- Singapore Airlines vs. Tigerair
- Volkswagen-konserni: Volkkari vs. Skoda
- Nestlé: Nespresso vs. Nescafé

Miten hallita ristiriitoja erilaisten johtamistapojen, arvolupausten, kanavien, toimintojen ja kulttuurien välillä?

Nelikenttä erilaisten mallien hallintaan

Ristiriitaisuus vakiintuneen ja uuden liike- toiminnan välillä	<i>Merkittävä</i>	Eriyttäminen	Vaiheittainen integraatio
	<i>Vähäinen</i>	Vaiheittainen eriyttäminen	Integraatio
		<i>Matala</i>	<i>Korkea</i>

Uuden markkinan ja vakiintuneen
liiketoiminnan yhdenmukaisuus

5/20/2016
17

Mukaillen Markides & Charitou, 2004

Liiketoimintamallien kehittäminen dynaamiseksi kyvykkyydeksi

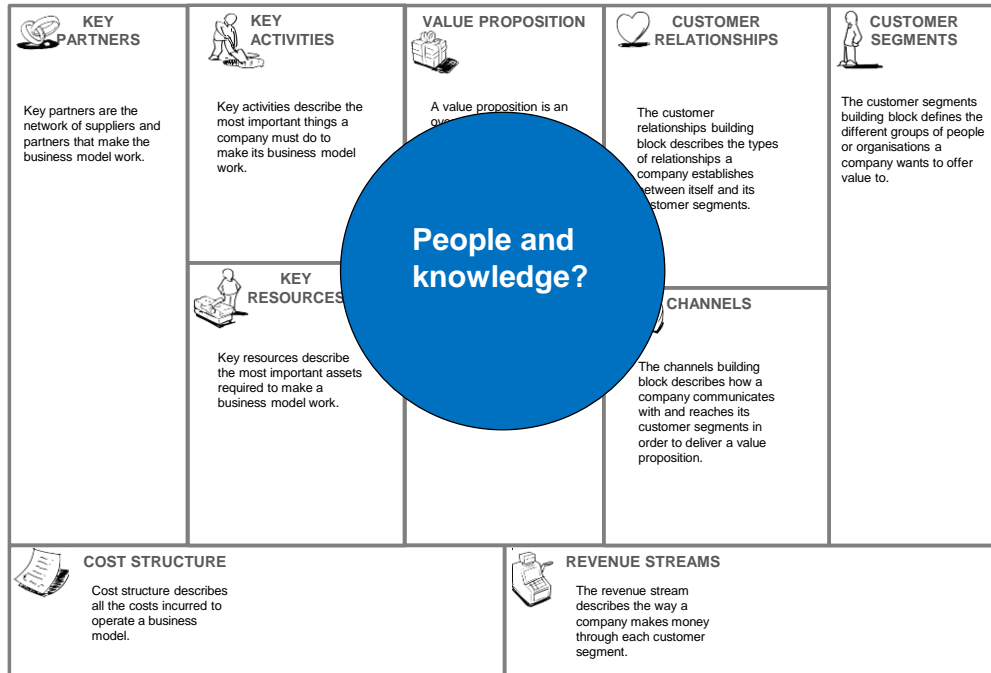
Dynaamiset kyvykkyydet

- *Dynaamiset kyvykkyydet* (engl. dynamic capabilities) ovat prosesseja, joiden avulla yhdistetään resursseja arvon luomiseksi
- Näitä prosesseja ovat esimerkiksi tuotekehitys, strateginen päätöksenteko ja verkostoituminen
- Rutiinit ovat korostuneita dynaamisten kyvykkyyksien toteuttamisessa
- Liiketoimintamallien kehittämisestä pitäisi tulla rutiininomainen prosessi jokaisessa yrityksessä
- Kun markkinat ovat nopeasti muuttuvia, dynaamisten kyvykkyyksien merkitys kasvaa

Haaste:

Tieto- ja ”ihmis”näkökulma ei ole edustettuna nykyisissä liiketoimintamallien eikä dynaamisten kyvykkyyksien käsitteissä

The Business Model Canvas*

*Osterwalder & Pigneur, 2010

Liiketoiminnan kehittäjille pohdittavaksi

- Miten nykyinen liiketoimintamalli suhteutuu suunnitteilla olevaan liiketoimintamalliin erityisesti siirryttäessä uudenlaiseen liiketoimintaan kuten tuotokeskeisyydestä palveluihin tai kansainvälistyttäessä?
- Miten liiketoimintamalli nähdään eri puolilla organisaatiota?
 - *Miten eri toimijoiden ymmärrys liiketoimintamallista kietoutuu yhteen arvoa tuottavaksi kokonaisuudeksi?*
- Miten henkilöstö ymmärtää (palvelu)liiketoiminnan?
- Miten uuden kohdemarkkinan liiketoiminnan logiikka toimii?
- Millaisia (tiedon jakamisen) haasteita nykyinen liiketoimintamalli ja siirtyminen uusiin malleihin käsittää?

Kiitos

Otto Mäkelä
E-mail: otto.makela@aalto.fi
Puh.: 050 511 2494